

ΜΗΝΙΑΙΑ Πολιτική και Φιλολογική Έκδοση — ΤΕΥΚΡΟΥ ΑΝΘΙΑ —

ΓΥΡΕ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΝΘΗΜΑΤΟΥΣΤΑΧΑΝΩΦ

ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Στὸ 13ο τεύχος τῆς «Φλόγας» δημοσιεύθηκε μιὰ ἐξαιρετικὰ σημαντικὴ ἐπεξήγηση τῆς «Σταχανωβίτικης κίνησης» δοιὰ σμένη ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Α. Σταχάνωφ. Πῶς οἱ ἐργάτες μας καὶ εἰδικὰ οἱ λαϊκὰς ὀργανώσεις μας ἐνδιαφέρονται γι' αὐτὴ τὴν «κίνηση», ποὺ σὰν τεράστιος μοχλὸς ἀνέβασε τόσο ψηλὰ τὴν παραγωγὴ στὴ Σοβ. Ἐνωση ἀπὸ ποσοτικὴ καὶ ποιοτικὴ ἀποψη, φαίνεται ἀπὸ δυὸ ἀξιοσημεῖωτα γεγονότα: Ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ Συντεχνίες ἔριξαν ἔντονα τὸ σύνθημα τῆς συνειδητῆς καὶ εὐσυνειδητῆς ἐργασίας, κι' ἀπὸ τὸ γεγονὸς, πῶς γίνονται ἰδιαίτερα μαθήματα γιὰ τὸ περιεχόμενον καὶ τὴ βαθύτερη σημασίαν τῆς Σταχανωβίτικης κίνησης.

Εἶναι, λοιπὸν, πολὺ χρήσιμο νὰ ἐπιμεινόμεν ο' αὐτὸ τὸ θέμα, ἐξετάζοντας τὸ ζήτημα τῆς εὐσυνειδητῆς καὶ συνειδητῆς παραγωγικῆς δουλειᾶς μέσα στὰ πλαίσια τῶν δικῶν μας συνθηκῶν.

Ὁ Α. Σταχάνωφ, ἀναλύοντας τοὺς λόγους, ποὺ βρῆκε τόσο πλατιὰ καὶ ἐμπρακτὴ ἀπῆχηση τὸ παράδειγμα του, σημειώνει κάπου: «Ἡ Σταχανωβίτικη κίνηση μπόρεσε νὰ γίνῃ μαζικὴ κίνηση γιὰτὶ ὁ Σοβιετικὸς λαὸς ξαίρει πῶς δὲν δουλεύει γιὰ τοὺς κεφαλαιοκράτες, ἀλλὰ γιὰ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸ του, γιὰ τὴν ὀλοένα καὶ περισσότερο τέλεια ἱκανοποίησιν τῶν δικῶν του ἀναγκῶν». Καὶ προσθέτει:

«Σὲ μιὰ χώρα, ποὺ ὀλόκληρο τὸ ἔθνικόν εἰσόδημα χρησιμοποιεῖται πρὸς ὄφελος τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ· ποὺ ὅλα τὰ μέσα καὶ ἐργαλεῖα παραγωγῆς, τὰ ἐργαστήρια καὶ τὰ ἐργοστάσια μαζί με ὅ,τι παράγουν, καθὼς ἐπίσης ἡ γῆ καὶ τὰ μεταλλεύματα τῆς, ἀποτελοῦν περιουσίαν τοῦ Ἐργαζομένου Λαοῦ, ὀλόκλη-

ρης της κοινωνίας· κάθε βελτίωση στην άτομική δουλιά συμβάλλει στη γενική ευημερία».

Θά μπορούσε, άραγε, κινείς ν' άμφισβητήσει την όρθότητα των τετραγωνικών αυτών ιαπιστώσεων; Ασφαλώς, όχι!

Τίθεται όμως τó έρώτημα: Γιατί έμεις νά εργαζόμαστε έντατικά, άφοϋ ή αύξηση της παραγωγής θά ώφελήσει τó κεφάλαιο περισσότερο; Μήπως για νά αύξάνουμε τά κέρδη των κεφαλαιούχων; Τι θά είχαμε έμεις—οί εργάτες—νά ώφεληθούμε άναπτύσσοντας δραστηριότητα στη δουλιά μας;

“Οτι ύπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στον εργαζόμενο λαό της Σοβιετικής Ένωσης και των καπιταλιστικών χωρών, ούτε οι τυφλοί δέν θά μπορούσαν νά τó άμφισβητήσουν. “Οτι έπίσης ή αύξηση της παραγωγής προσφέρει μεγαλύτερα κέρδη στο Κεφάλαιο, είναι σωστό και άναμφισβήτητο.

Άπό τήν άλλη όμως μεριά, είναι γεγονός πώς ή σημερινή κοινωνία στηρίζεται άπάνω στην παραγωγή τού εργάτη, και δέν θά ώφελούσε σέ τίποτε ή έλλάττωση της εργατικής άποδοτικότητας. Άντίθετα, αυτό θά ξεσπούσε τελικά σέ βάρος τού μεροκατάδη, γιατί κι' άπ' τήν έλαττωμένη παραγωγή του ένα μέρος θά έπαιρνε και πάλι ó έργοδότης, ρίχνοντας τά ήμερομίσθια.

‘Ο όρθός δρόμος, πού χαράζουν οι εργατικές οργανώσεις όλου τού κόσμου, είναι νά γίνεται εθσυνειδητη εργασία, νά μὴν έλαττώνεται ή παραγωγικότητα τού εργάτη και ταυτόχρονα νά διεξάγεται άγώνας για τήν αύξηση των μεροκαμάτων, ώστε νά εξασφαλίζεται για τόν εργάτη όσο τó δυνατό μεγαλύτερο μέρος άπό τήν παραγωγή του.

‘Υπάρχει όμως και ή ήθικη πλευρά τού ζητήματος, πού δέν είναι καθόλου εύκαταφρόνητη: Έφ' όσον ó εργάτης άναλαμβάνει νά δουλέψει όκτώωρο και δέχεται τούς Α ή Β όρους, φαίνεται ψεύτης και άσυνεπής πρós τήν ύποχρέωση πού ανέλαβε, όταν εύρίσκει τρόπο νά κάνει ψέμα στη δουλιά του, νά κωλυσιεργεί ή νά ύπονομεύει μιá έπιχείρηση. ‘Ο αντίχτυπος αύτης της ταχτικής είναι διπλός: α') Δημιουργεί άσυνειδητους εργάτες, πού δέν θά είναι άξιοι νά άγωνισθοϋν συνειδητά για έ να καλύτερο Αύριο και νά πάρουνε τή θέση τους σέ μιá καινούργια κοινωνία στηριγμένη άπάνω σέ συνειδητούς εργάτες, και β') ‘Οπλίζει τούς έχθρούς τού εργατικού κινήματος με ένα σοβαρό έπιχείρημα. Και λένε: Δέν αξίζει τίποτα αυτός ό όχλος, πού ζητάει μόνο δικαιώματα χωρίς ν' άνταποκρίνεται στ' άνειλημμένα του καθήκοντα.

Δέν μας ενδιαφέρει αυτό τó όπλο τους; Πρέπει νά μας ενδιαφέρει. Κερδίζουν έδαφος, και παρεμβάλλουν προσκόμματα στον εργατικό άγώνα παρουσιάζοντας μιá κατάσταση, πού ασφαλώς τήν ύπερβάλλουν, δέν είναι όμως ψεύτικη όλότελα.

Ὁφείλουμε, θαρρετὰ καὶ τίμια νὰ ὁμολογήσουμε, πὼς ἀρκετοὶ ἐργάτες — ἰδίως οἱ ἀνοργάνωτοι καὶ μερικοὶ, ἔστω ἐλάχιστα, ἀπὸ τοὺς ὀργανωμένους ἀλλὰ ἀσυνειδητοποιήτους ἐργάτες — δίδουν λαβὴν γιὰ τέτιες δίκαιες ἐπικρίσεις.

Εἶν' ὅμως δύο σημεῖα, ποὺ ἀπομένει νὰ ἐξετάσουμε: Ἄν ὁ ἐργοδότης προσφέρει μεροκάματα πείνας ἢ, ὅπως δὴποτε, δὲν ἀμείβει ὅσο θᾶπρεπε τὸν ἐργάτη, δὲν εἶναι δικαιολογημένη ἢ βαρυσστισιὰ καὶ ἡ ἀπροθυμία του νὰ ἐργαστεῖ μὲ ὅλη του τὴν ὄρεξη καὶ νὰ φανεῖ πέρα ὡς πέρα εὐσυνειδήτος;

Ὅχι! Πὼς ἀδικεῖται, εἶναι γεγονὸς καὶ στὴν καλύτερη περίπτωσι, ἀφοῦ ἀπ' τὴ δική του τὴ δουλιὰ κερδίζει ἄκοπα ὁ κεφαλαιοῦχος.

Ἄν ὅμως ἀδικεῖται περισσότερο, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ καταφύγει στὸ ψέμα καὶ στὴν ὑπευλόγητα. Τὸ ἐναντίο: Ὁφείλει νὰ ἐργάζεται εὐσυνειδήτα, γιὰ νὰ εἶναι δικαιότερος ὁ ἀγώνας του γιὰ τὴ βελτίωσι τῶν συνθηκῶν του. Μὲ ὀργανωμένες ἐνέργειες ἔχει τὴ δύναμη νὰ ἐπιβάλλει τὴ λογικὴ του θέλησι. Μόνον μὲ τέτιον τρόπο, μπορεῖ νὰ κρατηθεῖ στὸ ὕψος του ὡς ἀγωνιστὴς καὶ νὰ ἐξασφαλίσει θετικὰ ὠφελήματα.

Τ' ἄλλο σημεῖο: Τὶ ἐννοοῦν οἱ ἐργοδοτὲς λέγοντας «εὐσυνειδήτη ἐργασία»; Στὴν πραγματικότητι, οἱ κεφαλαιοῦχοι εἶναι ἀδύνατοι νὰ μείνουν εὐχαριστημένοι κι' ἀπ' τὴ σκληρότερη δουλιὰ, γιὰτὶ ζητᾶνε διαρκῶς ὅσο τὸ δυνατό μεγαλύτερα κέρδη σὲ βάρος τῶν ἄλλων. Καὶ εἶναι φυσικὸ—μὲ ἄλλα λόγια εἶναι στὴν ψυχολογία τους—τὸ νὰ ἐκτιμοῦν ἐλαττωματικὰ τὴν παραγωγικότητι τοῦ ἐργάτη καὶ νὰ γκρινιάζουν. Ἄνάγκη πάσα, τὸ λοιπὸν, νὰ ἐξηγηθεῖ ὁ ὅρος «εὐσυνειδήτη ἐργασία»: Νὰ δουλεύουν οἱ ἐργάτες ἀνάλογα μὲ τίς δυνάμεις τους. Ὅχι νὰ γίνωνται πτώματα γιὰ νὰ φανοῦν ἀρεστοὶ στὸν ἐργοδότη. Ἡ λογικὴ καὶ ἡ ἀμοιβαία «καλὴ θέλησι» ὀφείλουν νὰ χαρακτηρίζουνε τίς σχέσεις ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν στὰ ζητήματα τῆς δουλειᾶς.

ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΜΕΝΕΞΕΔΕΝΙΑ

I

Πολιτεία μενεξεδένια, στὴν καρδιά μου εἶσαι χτισμένη.
Πὼς νὰ σὲ ξεχάσω, Ἀθήνα, νοσταλγία μ' ἀγαπημένη;
Ποιὸς τὸ βῆμα του ἔχει σύρει κάτω ἀπ' τὸ γλαυκὸ
σου θόλο,
καὶ δὲν εἶπε ὅτι κοντὰ σου γνώρισε τὸν κόσμον ὅλο;

Χελιδόνια διαβατάρικα, πελαργοί περαστικοί,
τόσα πλήθη, τόσοι κόσμοι, σ' έχουν κλείσει στην
ψυχή.

Κι' όταν, άσκητές, ζητάνε κάποια στέγη αγαπημένη,
στην καρδιά τους σ' ανταμώνουνε μ' άνθινο πηλό
χτισμένη.

Πολιτεία μενεξεδένια, Πνεύμα, ὦ μῦρο, και σαγήνη,
ποιος μπορεί να σ' αναπνεύσει δίχως άνθρωπος
να γίνει;

Κι' όμως, σύρανε το βῆμα τους άνθρωποι χωρίς
καρδιά
κατου απ' το γλαυκό σου θόλο, και σε πλήγωσαν
βαρια.

Εἶχανε τυφλα τα ματια, κλειδωμένη τὴν ψυχή,
κ' ἦσαν ὄρνια κι' άγριοι γυπες παν' απ' τὴ σοφή
σου γῆ.

Μα δέν ἔσκυψες, δέν λύγισες οὔτε μια στιγμή
μπροστα τους
Εἶσαι φῶς, κι' εἶσ' ἕνας "Ἡλιος πανω απ' τὴν
άγρια τὴ σπηλια τους.

Χαίρε, 'Αθήνα, χαίρε 'Ελλαδα! Τόσους νίκησες
βαρβαρους.
Κ' εἶσαι ἡ δύναμη τοῦ 'Ωραίου, ποῦ νικαι και
μύριους χαρους.

Πολιτεία μενεξεδενια, στην καρδια μου εἶσαι χτισμενη.
Πῶς να σε ξεχασω, 'Αθήνα, νοσταλγία μ' αγαπημενη;

('Από τό «ΕΚ ΒΑΘΕΩΝ» ποῦ κυκλοφορεῖ σύντομα)

ΜΙΑ ΤΙΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

Στὸν καναπέ τῆς σάλας ἡ μητέρα κλαίει. Κάπου ἔξη μῆνες τώρα ἀποτραβιέται ἐκεῖ μέσα, κλειδώνεται καὶ μένει ὧρες ὀλόκληρες μονάχη τῆς. Δὲ λέει σὲ κανένα τίποτα. Τὸν πόνου τῆς τὸν κρατάει μυστικό. Κι' ὅταν ἀποφασίζει νὰ ἐγκαταλείψει τὸ ἐρημητήριό τῆς, πάντα τὴ βλέπουμε χλωμῆ, μὲ μάτια κατακόκκινα, νὰ βηματίζει σὰ σκιὰ στὸ σπίτι. Δὲν τολμάει ὅμως κανεὶς νὰ τῆς ζητήσει ἐξηγήσεις. Ξαίρουμε πὼς εἶναι μιὰ δυστυχισμένη γυναίκα.

Ὁ πατέρας μας τὴν ἄφησε, πρὶν δεκαπέντε χρόνια, καὶ πῆγε στὴν Ἀμερική. Πῆγε νὰ γίνει πλούσιος. Δὲν μᾶς γράφει. Ζεῖ ἢ πέθανε; Κανεὶς δὲν ξαίρει. Ἡ μητέρα ὅμως — νέα γυναίκα 35 χρόνων κι' ὡμορφῆ — τὸν θυμᾶται πάντα, μὲλο πού πῆρε διαζύγιο, χωρὶς ἐκεῖνος νὰ παρουσιασθεῖ ἢ νὰ δώσει σημεῖα ζωῆς. Τὸν πῆρε ἀπὸ ἀγάπη καί, παρ' ὅλη τὴ παλιαθρωπιά του, τὸν ἀγαπάει ἀκόμα. Ἐπομένως εἶναι δικαιολογημένο τὸ κλάμα τῆς.

Ἔτσι ἐξηγοῦσα, ἐγὼ τοῦλάχιστον τὰ δάκρυα καὶ τὴν ἀσκητική ζωὴ τῆς. Ἐνα κλάμα ὑστερικό. Μιὰ ἰδιότροπη ζωὴ, μαρτυρική. Μά ἦταν στιγμὲς πού τὰ μεγάλα, βουρκωμένα μάτια τῆς μιλοῦσαν μιὰ γλῶσσα ἀλλιότικη. Κάποιο μυστήριο κρυβόταν μέσα τους. Κ' ἦτανε τόσο παράξενο τὸ κοίταγμά τους, πού μέπιανε ἴλιγγος ὅταν τὰ κοίταζα.

Μὲ τὸν καιρὸ γεννήθηκε βαθιὰ μου ἡ ἀμφιβολία: «Ὅχι! ἔλεγα στὸν ἑαυτό μου. Δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ κλαίει γιὰ τὸν πατέρα. Ὅσο κι' ἂν τὸν ἀγαπᾶ, ὅσο κι' ἂν ἐξαιτίας του δυστυχᾶ, δὲν ἔπρεπε νὰ ὑποφέρει τόσο. Δεκαπέντε χρόνια μακριὰ του μποροῦσε νὰ τὸν ξεχάσει ἢ νὰ τὸν μισήσει ἢ νὰ τὸν ἀνικαταστήσει. Στὴν ἐποχὴ μας δὲν μποροῦν νὰ ζήσουν οἱ πλατωνικοὶ ἔρωτες. Κάτι ἄλλο θὰ συμβαίνει».

Καὶ δὲν εἶχα ἄδικο. Μιὰ μέρα τὰ κατάφερα νὰ μάθω τὴν ἀλήθεια. Ξέχασε ξεκλείδωτη τὴν πόρτα, ὅταν βγῆκε μιὰ στιγμὴ ἀπὸ τὸ σαλόνι, γιὰ νὰ μοῦ ἐτοιμάσει τὸν καφέ μου.

Κρατώντας τὸ καπέλο μου στὸ χέρι, ἔτοιμος νὰ βγῶ περὶπατο, χτύπησα τὴν πόρτα:

—Ὅχι! Ὅχι! Ἀπαγορεύεται. Δὲν ἀνοίγω σὲ κανένα. Φύγε, φύγε..... (Εἶχε τὴν ἰδέα πὼς ἡ πόρτα ἦταν κλειδωμένη).

Τὶ ἔπρεπε νὰ κάνω; Νὰ σεβαστῶ τὴν ἡσυχία καὶ τὸ μαρτύριό τῆς; Ὅχι! Σώθηκαν τὰ ψέματα. Ἐπὶ τέλους, εἶχα κ' ἐγὼ τὸ μαρτύριό μου — ἓνα μαρτύριο, πού μοῦ τῷδινε ἡ παράξενη

ζωή της και θάπρεπε ν' απαλλαγῶ ἀπ' αὐτό. Πόσο καιρὸ νὰ σιωπῶ; Πόσον καιρὸ νάδιαφορῶ γιὰ τὴν κατάστασή της;

Καὶ δὲν ἦταν μονάχα ἡ περιέργεια. Ἦτανε κ' ἡ ἀγάπη στὴ μητέρα. Μπορεῖ νὰ εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ γιατρό. Μπορεῖ νὰ χρειαζόταν ἐξοχὴ, ἀλλαγὴ περιβάλλοντος. Καὶ τάποφάσισα. Ἄνοιξα ἀπότομα τὴν πόρτα καὶ βρέθηκα σὲ μιὰ στιγμή ἀντικρῦ της. Ἔμπηξε τὶς φωνές:

—Δὲν σέβεσαι τὴ μάνα σου, Βασίλη. Πῶς τόλμησες νὰ μὲνόηλῃσεις; Εἶναι δικαίωμά μου νὰ ζῶ ὅπως θέλω. Καὶ σεῖς, πού εἶστε παιδιὰ μου, κάνετε τοῦ κεφαλιοῦ σας. Δὲν μὲ ἀκοῦτε. Δὲν διευθύνω πιά τὸ σπίτι. Οὔτε καὶ κανεὶς ἄλλος. Καθένας μας τραβάει δικό του δρόμο. Ἔλοιπόν: Ἐχῶ μοῦ φαίνεται, καὶ γὰρ τὸ δικαίωμα νὰ τραβήξω τὸ δικό μου. Κι' ὁ δρόμος μου βρῖσκεται ἔδω μέσα. Ναί! σ' αὐτὴ τὴν κάμαρα, πού εἶναι γεμάτη ἀπὸ φαντάσματα. Μάρέσει αὐτὸς ὁ δρόμος.

—Μὰ εἶναι ὁ δρόμος τοῦ θανάτου αὐτὸς, μητέρα.

—Ἐ! Καὶ μήπως ὁ δικός σας εἶναι καλύτερος;

—Δὲν καταλαβαίνω τίποτα, διαμαρτυρήθηκα. Ἐγὼ σ' ἀκούω πάντα. Δὲν σοῦ χάλασα ποτὲ χατίρι. Ἐχεις παράπονο μαζί μου;

—Ὅχι! Μὲ κανένα δὲν παραπονοῦμαι.

—Ποιὸς δὲν σ' ἀκούει λοιπόν;

—Κανεὶς, κανεὶς. Ἐχῶ ἄδικο: Μὲ ἀγαπάτε ὅλοι. Ἐγὼ μονάχα δὲν ἀγαπῶ τὸν ἑαυτό μου.

Κι' ἄρχισε τὰ κλάματα.

Τὶ σημαίνει αὐτὸ; σκεφτόμουνα. Πέρασε μιὰ στιγμή ἀπὸ τὸ μυαλό μου ὅλη ἡ ζωὴ τῆς μητέρας. Παντρεύτηκε δεκαπέντε χρονῶν. Ἐζήσε πέντε χρόνια μὲ τὸν ἄντρα της, καὶ στὰ καλύτερα τῆς νιάτα ὑποχρεώθηκε νὰ ζεῖ σὰν καλόγρηα. Τίμα γυναίκα ἡ μάνα μου ἔπνιξε τὶς ὁρμές της, σκλάβωσε τὴν ὡμορφιά της σ' ἕνα μικρὸ σπιτάκι, μάταια περιμένοντας τὸ γυρισμὸ τοῦ ἀνθρώπου πού πῆγε νὰ γίνεῖ πλούσιος! Μὴ μεταγνιώνει τάχα σήμερα γι' αὐτὴ τὴν τιμιότητά της; Μήπως ζητάει νὰ κλωσήσει τὴν ἀξιοπρέπεια καὶ νάλλάξει τρόπο ζωῆς; Νὰ χαρεῖ τὸν κόσμο της κι' αὐτὴ ὅπως τόσες ἄλλες;

Πέταξα τὸ καπέλλο στὸ τραπέζι καὶ κάθησα στὸ πλάι της. Ἦτανε ἡ πρώτη φορὰ πού θά μιλούσαμε μαζί γιὰ τόσο σοβαρὰ ζητήματα:

—Μητέρα! Πές μου τὴν ἀλήθεια. Τὶ συμβαίνει; Κάτι ἔχει σπάσει μέσα σου, ἂν δὲν κάνω λάθος. Μιὰ εὐαίσθητη χορδὴ. Σήμερα στὰ μεγάλα μάτια σου κοιτῶ ἕναν ἄλλο κόσμο. Μιὰ καινούργια λάμψη, πού δὲν εἶδα ἄλλη φορὰ. Πῆγε νὰ κάνει μιὰ γκριμάτσα γέλιου, μὰ δὲν τὰ κατάφερε. Σώπασε λίγα δευτερόλεπτα. Καὶ ξαφνικὰ, κεῖ πού περίμενα κανένα κλάμα δυνατό, σπαραχτικὸ, ἀντήχησε μὲς τὸ σαλόνι τὸ θαμπόφωτο ἕνα

Ξηρό γέλιο: Χα χα χα χα χά!

Μπα! Τόσο χυδαίο γέλιο δέν άγροίκησα ποτέ μου. Αύτη είναι ή μητέρα μου; Αυτό τό άποτρόπαιο μοιτρο, πού άνοίγει άδιάντροπα τό στόμα και χαχαν ζει κοκοτίστικα;

Χτύπησα στο τραπέζι τή γροθιά μου δυνατά και πήρα τό καπέλλο μου, χωρίς νά βγάλω λέξη. Φούσκωσε τό στήθος μου.

Τό γαΐμα άνέβηκε στο καύκαλό μου. Κ' ένας βραχνάς, θαροούσα, πάσκιζε νά μου πνίξει τό λαιμό. Μιά σκέψη μέκανε άνω-κάτω. Γούρλωσα τά μάτια μου, κοιτάζοντάς τη σαν τόν πιό μεγάλο έχθρό μου. "Εβαλα τό χέρι στο ζουνάρι μου κι' άγ-γιξα τή λαβή του μαχαιριού.

"Αν ξαναγελοούσε με τόν ίδιο τρόπο, θα τήν έκανα κομμά-τια. "Ητανε τόσο πρόστυχο τό γέλιο της. Κρίμα! και τή θαρ-ροούσα έγώ γυναίκα τίμια.....

"Όλα τά δάκρυά της τά ρεζίλεψε μαυτό τό ένοχο τό χάχα-νο. Κοιταζόμαστε άμίλητοι. Στιγμές άγωνίας και συντριμμού. Κ' ήρθε λοιπόν ή μοιραία στιγμή. Σηκώθηκε σά μεθυσμένη από κάποιο όνειρο, και σά σκια προχώρησε δυό-τρία βήματα προς τό μέρος μου. Τό ίδιο γέλιο άντήχησε στη σάλα. "Εβαλα τό μα-χάιρι κι' ώρμησα. Κείνη γελοούσε άκόμη. Δέν κατάλαβε τίποτε. Θα τήνε σκότωνα, αν δέν σκόνταφτα σε μία καρέκλα, πού βρέ-θηκε μπροστά μου. "Επεσα στο χαλί, άφρίζοντας άπ' τό θυμό μου.

Τότε ή μητέρα μου, άντίκρουσε στα χέρια μου τό μαχάιρι. Κι' άδιαφορώντας για τή ζωή της, έτρεξε κοντά μου, μάγκά-λιασε και μου ψιθύρισε:

—Κάνε ό,τι θέλεις. Σκότωσέ με!

Και βάλθηκε νά κλαίει, όπως συνήθως, γονατισμένη ά πάνωθέ μου, ξεμαλιάρα, μένα πρόσωπο στυγνό καιχλωμιασμένο.

Μου πέρασε. "Ηταν τό ίδιο άγνό και τρομερό κλάμα, πού γροίκησα τόσες φορές.

—Σηκώθηκα. Ρίχτηκα στο λαιμό της. "Εκλαια και γώ μα-ζί της. Σε μία στιγμή όμως έτσι ξαφνικά, μιάν άλλη μάνα άν-τίκρυσα. Μΐσπρωξε, στάθηκε δυό-τρία βήματα μακρυνά μου και μου φώναξε, σηκώνοντας με πείσμα τις γροθίες της:

—«Δολοφόνε! Παρ' τό μαχάιρι σου από χάμω.

»Δέν ξαναπεθαίνουν οι νεκροί. Έγώ, για τήν τιμή και τήν εύτυχία σας έχω γενει μία μούμια, ένας βρυκόλακας. Πάλεψα με τή φύση όσο καμιά άλλη γυναίκα. "Εζησα μες στο δάκρυ τόσα χρόνια. "Επνιξα όλες τις ύποσυνειδητες φωνές, πού συν-ταράζανε τό Εΐναι μου ολάκαιρο. Κι' αυτά για τό χατίρι σας... για τήν κοινωνία πούναι ο δικαστής και ο δήμιος κάθε φτωχής γυναίκας σαν και μένα. "Ησύχασε όμως. Δέν πρόκειται νά γί-νω έμπόδιο στην εύτυχία σας. Πάρε τό μαχάιρι σου και πήγαι-νε. Θέλω νά μείνω μόνη. "Ασε με νά τραβήξω και γώ τό δικό

μου δρόμο.

Τὰ μάτια της πετοῦσαν σπίθες. Τὸ πρόσωπό της εἶχε πάρει τὴν ἐκφραση μιᾶς Σφίγγας.

* *
*

“Ὅταν τὸ βράδι γύρισα στὸ σπίτι, ἔμαθα πὼς ἡ μητέρα ἔφυγε κρυφὰ μὲνα ταξί κλειστὸ γιὰ ἄγνωστο μέρος.

Τὴ συνώδευσε ἕνας ἄντρας ὡς 40 χρόνων. Κι' αὐτὸς δὲν ἦταν ἄλλος ἀπ' τὸν κηπουρὸ τοῦ ἀντικρυνοῦ σπιτιοῦ, ποῦ συχνὰ τῆς ἔφερεν λουλούδια. Ἡ γυναίκα του τὸν εἶχε ἀφήσει πρὶ δεκαπέντε χρόνια καὶ κατάντησε στὸ βοῦρκο: “Ἐνα σκουλήκι μὲς τῆ λάσπη. Ὁ Θύμιος ὅμως — αὐτὸ ἦταν τὸνομά του— δούλεψε σκληρὰ γιὰ νάναθρέψει μὲ θηλυκὴ στοργὴ τὸ μοναδικὸ παιδί τους: “Ἐνα κορίτσι ὡμορφο σὰν καὶ τὰ λουλούδια, π' ἀνάστηνε κι' ἀνάσταιναν στὸν ξένο κῆπο. Τὸ κράτησε τίμιο καὶ το πάντρεψε πρὶν ἕνα μῆνα. Ἐλεύθερος τώρα, βάλθηκε νὰ κλείσει καὶ τὴ δική του τὴν πληγὴ, κλείνοντας μαζί καὶ τὴν πληγὴ μιᾶς ἄλλης ὑπαρξης: τῆς ἄτυχης μητέρας μου.

Εἶμαι σίγουρος, πὼς τώρα ἀνθοῦνε στὴν καρδιά τους ὄλα τὰ λουλούδια ποῦ τῆς πρόσφερε σὰ νεανίας ρωμαντικὸς τόσο καιρό. Καὶ πάνω ἀπ' ὄλα το ρόδο τῆς γαλήνης, ποῦ σκέπασε το αἶμα δυὸ πληγῶν ἔτοιμων νὰ κλείσουνε γιὰ πάντα.

Θᾶρθουνε γρήγορα κοντὰ μας. Καὶ τότε, θὰ τοὺς δεχτοῦμε ἐγκάρδια μ' ἕνα μπουκέτο ματωμένα τριαντάφυλλα. “ὦ! πόνεσαν τόσο πολὺ, ποῦ τοὺς ἀξίζει ἡ ἀφοσίωση κ' ἡ ἀγάπη μας.

Ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα τοῦ Ναζικοῦ Φασισμού

“ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΘΑΝΑΤΟΥ,”

Τὸ ὄνομα «Λούπλιν» θὰ μείνει βαθιὰ ριζωμένο στὴ ψυχὴ κάθε πολιτισμένου ἀνθρώπου. Στὴν προέλασή του ὁ Κόκκινος Στρατός, ἐχτὸς ἀπὸ τὰ τόσα ἄλλα κακουργήματα, ἀνεκάλυψε καὶ ἕνα ἀπὸ τὰ φοβερότερα ἐγκλήματα ποῦ διαπράττονταν σὲ βάρος τῶν κατακτημένων λαῶν.

“Ἦταν ἕνα πρωτοφανὲς στὸ εἶδος τοῦ ἐργοστάσιο. Ἡ καταχθόνιο, ἐκτελότανε ἐκεῖ. Οἱ φρικαλεότητες τῆς Μεσαιωνικῆς ἐπερχῆς καὶ τῆς Ἱερῆς Ἐξέτασης, θὰ ὠχριοῦσαν μπροστὰ σαυτὸ καὶ θὰ φαίνονταν ἀσήμαντες.

Τὰ θύματα τοῦ «Ἐργοστασίου Θανάτου» ξεπέρασαν τὸ ἕνα ἑκατομμύριο, καὶ ἀποτελοῦσαν μωσαϊκὸ ὄλων τῶν ὑποδουλῶν λαῶν.

Ἡ ὠργανωμένη ἀνθρωποσφαγὴ τοῦ Χιτλερισμοῦ, σέρνον-

τας ἐκεῖ τὰ ἀποκαμωμένα πιά ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τοὺς κόπους θύματά της, τὰ δηλητηρίαζε μὲ ἀσφυξιογόνα ἀέρια καὶ ὕστερα μὲ ψηλὴ θερμοκρασία τὰ ἀπετέφρωνε. Ἔτσι, τὰ θύματα αὐτά, μὴ ἔχοντας πιά νὰ προσφέρουν τίποτα γιὰ τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς βρωμερῆς «Νέας τάξης», ἔδιναν τὴν τέφρα τους γιὰ λίπανση πρὸς παραγωγὴν τροφίμων γιὰ τὰ φασιστικὰ ὄργανα.

Ἡ φασιστικὴ «Μεγαλοφυΐα» ξεπέρασε σαυτὸ τὸν τομέα καὶ τὰ μεγαλύτερα κακοποιὰ στοιχεῖα ὄλων τῶν αἰώνων.

«Λούπλι», εἶναι ἡ πόλη ποὺ θὰ συμβολίζει στὴν ἱστορία ὄλων τῶν καιρῶν τὴν πῶς τερατώδη μορφή τοῦ ἀνθρώπινου ξεπεσμοῦ καὶ τῆς ἀνθρώπινης θηριωδίας.

Καίμακλι

Σ. ΓΕΡΟΛΑΤΣΙΤΗΣ

Τρία Χρόνια ΑΛΗΤΗΣ

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΛΗΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ἄθῆνα δίχως ταβέρνα, εἶναι στ' ἀλήθεια κάτι ἀκατανόητο. Ὁ ἀνοικτόκαρδος Ρωμιός, θὰ πάθαινε ἀπὸ ἀσφυξία ἂν τὸν ἔκλειναν σ' ἓνα στενόκαρδο σαλόνι, «ἀριστοκρατικὸ», γεμάτο ἀπὸ προσποίηση καὶ ψευτιά. Μιλᾶω γιὰ τὸ λαό. Γιὰ τὴν ἀληθινὴ Ρωμέϊκη ψυχὴ.

Καὶ εἶχε τόσο ἐπιβληθεῖ ἡ ταβέρνα στὴν Ἄθῆνα, ποὺ τὸ ἐμπορικὸ δαιμόνιο ζήτησε νὰ τῆς ἀλλάξει τὴ λαϊκὴ φυσιογνωμία, νὰ τὴν «ἐξωραΐσει», νὰ μπάσει τὸ σνομπισμὸ στὸ ἀνεπιτήδευτο κι' ἀπλό της περιβάλλον, γιὰ νὰ θησαυρίζει. Τὰ κατάφερε. Κ' ἔφτιαξε ἓνα ἔκτρωμα. Ἄφησε μοναχὰ τὸν τίτλο. Σ' ὄλα τάλλα, ἡ μοντέρνα ταβέρνα, δὲν παράλλαζε ἀπ' τὰ συνηθισμένα μπάρ καὶ ρεστوران.

Ἄλλὰ οἱ κύκλοι τῶν λογίων—μαζὶ μ' αὐτοὺς καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ—ἔχουνε μείνει πιστοὶ σ' ὅ,τι ἀγάπησαν: στὴν παλιὰ ταβέρνα, μὲ τὰ χωρὶς τραπεζομάντηλα τραπέζια, μὲ τὰ βαρέλια ἀραδιασμένα στὴ γωνιά, μὲ τὴν κουζίνα ἐκεῖ στὴν εἴσοδο ἢ, ὅπως δὴποτε, στὸν ἴδιο χῶρο ὅπου θριάμβευε ὁ Διόνυσος, ὑπόγεια τίς πῶς πολλὰς φορὲς, ἢ μὲ τ' ἀνώγειο «πατάρι» της σὰν ἦτανε ἰσόγεια.

Τέτια μορφή καὶ τέτιο στὺλ εἶχε ἡ ταβέρνα, ἡ φιλολογικὴ

ταβέρνα, πού γνώρισα ἀπ' τὶς πρώτες μέρες τοῦ πηγαίου μου στὴν Ἀθήνα. Δὲν ξαίρω γιατί μὲ ἀπώθουσε ἡ κρύα ἀτμόσφαιρα τῶν «ἐπίσημων» φιλολογικῶν κύκλων. Ἦτανε τότε —Αὐγούστος τοῦ 1923— ἡ ἐποχὴ πού ἔβγαινε ἡ «Μοῦσα». Καὶ γύρω ἀπ' τὸ Σωτήρη Σκίπη μαζεύονταν ἀρκετοὶ λόγιοι τῆς ἐτικέτας, στὴ στοὰ Ἀρσακείου. Μ' ὠδήγησε ἐκεῖ ὁ φιλολογικὸς ξεναγὸς Μάριος Βαγιάνος. Καὶ γνώρισα τὸν κύκλο τοῦ Σκίπη. Μὰ δὲν ξαναπάτησα. Ὁ Γιώργος Τσουκαλᾶς, ὁ ποιητὴς, μ' ἔμπασε στὸ φυσικὸ μου κλίμα, στὴν ταβέρνα τοῦ Σιδέρη, πίσω ἀπ' τὸ Ταχυδρομεῖο, στὴ Συντροφιά τοῦ Νίκου Βέλμου. Κι' ἀργότερα, στὸν κύκλο τοῦ Δημοσθένη Βουτυρᾶ, σὲ μιὰ καὶ πάλι ὑπόγεια ταβέρνα τῆς ὁδοῦ Χαβρίου.

Αὐτοὶ οἱ δυὸ —ὁ Βέλμος καὶ ὁ Βουτυρᾶς— μὲ τὸ λαϊκὸ τους ἦθος, μὲ τὴν ἐπαναστατημένη τους ψυχολογία, μὲ τὴν προλεταριακὴ ἀτμόσφαιρα, πού δημιουργοῦσαν γύρω τους, μὲ κατεβάσανε ἀπ' τὰ σύγνεφα κι' ἀπ' τὰ «αἰθέρια παλάτια» τῶν ἐρωτικῶν παροξυσμῶν μου. Ἦσαν δυὸ κύκλοι χωριστοί. Μὰ εἶχανε τὴν ἴδια φυσιογνωμία. Γι' αὐτὸ ἀγαποῦσα καὶ τοὺς δυὸ Στὴ συντροφιά τοῦ Βέλμου εὔρισκα τὴν ἐκρηκτικὴν χαρὰ τῆς ἀνταρσίας, τὴ δημιουργικὴ πνοὴ τῆς ἄρνησης. Στοῦ Βουτυρᾶ τὸ περιβάλλον συναντοῦσα τὴ γαλήνια σκέψη, πού πολὺ συχνὰ ξεσποῦσε ὡς τόσο σ' ἐπαναστατικὰ ἐκρήξεις, τὸ νοικοκυρεμένο ἀλγισμὸ, —ἂν ἐπιτρέπεται αὐτὴ ἡ ἀντίφαση.

Στὴ φιλολογικὴ ταβέρνα ὀφείλω τὴ στροφή μου πρὸς τὴν κοινωνικὴ ποίηση. Εἶναι ἐκεῖ πού πήρα τὴν πρώτη ἐνθάρρυνση. «Ὁ ἀμαξᾶς», «Τὸ σχοινί» καὶ «Τὸ δεκανίκι», πού δημοσιεύθηκαν στὸ «Ἁγίε Σατάν, ἐλέησόν με» (κάτω ἀπ' τὸν ἐπιτίτλο «Μῦθοι»), εἶναι γραμμένα ἐκεῖνο τὸν καιρὸ: τὸ 1924. Καὶ πρωτοεἶδαν τὸ φῶς στὸ «Ριζοσπάστη». Ὁ Γιάννης Κορδάτος, ὁ γνωστὸς θεωρητικὸς τοῦ Μαρξισμοῦ, ἦτανε τότε διευθυντὴς τοῦ «Ριζοσπάστη». Καὶ κατέβαινε στὴν ταβέρνα τοῦ Σιδέρη.

Ἐκεῖ τὸν γνώρισα. Κι' ὅταν ἀπάγγελλα αὐτὰ μου τὰ ποιήματα, τὰ ζήτησε καὶ τὰ δημοσίευσε. Ἀπὸ τὴν ἴδια σειρά, πού θᾶβγαινε μὲ τὸν τίτλο «Μῦθοι», μὰ τώρα δὲν ὑπάρχει γιατί χάθηκε στα χρόνια τῆς ἀλήτικης ζωῆς μου, εἶδαν τὸ φῶς στὸ «Ριζοσπάστη» καὶ δυὸ ἄλλα τραγούδια: «Τὸ χαλί» καὶ «Τὸ κουλούρι». Ὡστε τὰ πρώτα βήματά μου στὸ δρόμο τῆς προλεταριακῆς Τέχνης χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸ 1924. Χτυπητὴ ἀντίθεση μὲ τὰ «Λουλούδια τῆς ἀγάπης» καὶ τὰ μετὰγενέστερα ἐρωτικὰ παραληρήματά μου.

Ὁ Βέλμος, ὁ Βουτυρᾶς καὶ ἕνας ἄλλος λόγιος—ὁ Χαρίλαος Παπαντωνίου πού γνώρισα ὕστερ' ἀπὸ τρία χρόνια, ὅταν ἄρχισα νὰ γράφω τὰ «Σφουρίγματα τοῦ Ἀλήτη»—ἦσαν οἱ τρεῖς κεντρικοὶ σύντροφοι τῆς ἀλήτικης σταδιοδρομίας μου.

ΣΤΟ ΑΛΛΟ ΤΕΥΧΟΣ:—Ὁ Βέλμος, τὸ «Φραγκέλλιο» καὶ τὸ

Νεκροταφείο.

ΣΗΜ.—Ἡ δημοσίευση τῶν Ἀπομνημονευμάτων τῆς Ἀλήθικης Ζωῆς μου, ἄρχισε στὸ 8ο τεύχος τῆς «Φλόγας». Κ' εἶδαν τὸ φῶς ἀκόμη δυὸ κομμάτια: ἓνα στὸ 9ο τεύχος κ' ἓνα στὸ 11ο. Ἐπειδὴ κάθε ἀπόσπασμα ἔχει καὶ κάποια αὐτοτέλεια, δὲν ἔχει σημασία τὸ γεγονὸς ὅτι ἀπὸ τώρα θὰ δημοσιεύωνται ἀποσπάσματα πότε στὴ «Σπίθα» καὶ πότε στὴ «Φλόγα», ἀφοῦ, ἐξ ἄλλου, ἔχουν κοινὸς ἀναγνώστες κ' οἱ δυὸ ἐκδόσεις μου.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

6ον

ΕἶΝΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ Ὁ ἩΘΟΠΙΟΣ ;

Ἐνα ἐρώτημα εἶχε τεθεῖ πρὶ λίγα χρόνια στὴν Ἀθήνα—στὸ περιοδικὸ «Νεοελληνικὰ Γράμματα»: «Εἶναι δημιουργὸς ὁ ἠθοποιὸς ἢ μήπως εἶναι ἓνας ἀπλὸς ἐκτελεστής;» Κι' ἀπάντησαν σ' αὐτὸ ἀρκετοὶ διανοούμενοι, κριτικοὶ καὶ λογοτέχνες.

Θέτω κ' ἐδῶ τὸ ἴδιο ἐρώτημα, τώρα ποῦ ὁ θεατρικὸς μας ὄργανισμὸς ἄρχισε νὰ παίρνει σοβαρότερη μορφή καὶ ἰδιαίτερα σήμερα ποῦ μὲ χαρὰ μας βλέπουμε νὰ δημιουργεῖται ἓνα παγκύπριο Θέατρο Πρόζας: ὁ «Προμηθεΐας». Εἶναι καλὸ καὶ ἀπαραίτητο νὰ δώσουμε βάθος στὴ μόρφωση τῶν ἠθοποιῶν μας βάζοντας μπροστά τους θέματα σχετικὰ μὲ τὸ ἐπάγγελμά τους, ὥστε ἀπὸ τῆ μιὰ νὰ ἀποκτήσουνε βαθιὰ συνείδηση τῆς ἀποστολῆς τους κ' ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ φροντίσουν μὲ ὄλες τὶς δυνάμεις τους νὰ ἐξελιχθοῦν γιὰ ν' ἀνταποκριθοῦν στὶς ἀπαιτήσεις τῆς Τέχνης καὶ τῆς Κοινωνίας.

Εἶναι, λοιπόν, δημιουργὸς ὁ ἠθοποιὸς; Γιὰ ν' ἀπλοποιηθεῖ καὶ νὰ λυθεῖ πρὸ εὐκόλα τὸ ζήτημα, θὰ μπορούσαμε νὰ τροποποιήσουμε τὸ ἐρώτημα. Εἶναι καλλιτέχνης ὁ ἠθοποιὸς; Καὶ ἡ δευτέρη ὕψη τοῦ νομίσματος: Ὑπάρχει καλλιτέχνης, ποῦ δὲν εἶναι δημιουργὸς;

Ἡ ἐλαφρότης, ἡ ἀμάθεια κ' ἡ ἐπιεικεία ἢ ἡ ἐλαστικότης τοῦ κοινοῦ, ἔχουν βαφτίσει «καλλιτέχνες» ἓνα σωρὸ πρόσωπα ἄσχετα μὲ τὴν Τέχνη, ποῦ ἔτυχε νὰ βρεθοῦνε στὴ σκηνὴ ἢ ν' ἀσχολοῦνται γενικὰ μὲ τὴ ζωγραφικὴ, τὴ μουσικὴ, τὴ γλυπτικὴ ἢ τὴ λογοτεχνία. Κ' ὁ ὄρος «καλλιτέχνης» ἔχει ξεπέσει τόσο τρομερὰ, ποῦ χρειάζονται Ἡράκλειοι ὄμοιοι γιὰ νὰ τὸν σηκώσουνε ψηλά. Ὁ κάθε ἄξεστος ἢ ἐπιτήδειος ἢ τυχάρπαστος, ποῦ εἶχε τὸ θράσος—γιὰ λόγους συμφέροντος ἢ ἀπὸ φιλοδοξία—νὰ προβάλλει μὲ τ' ἀσήμαντο ἀνάστημά του στὴ σκηνὴ ἢ νὰ πάρει

τὸ χρωστήρα, τὴ σμίλη, ἢ τὴν πέννα ἢ ἓνα μουσικὸ ὄργανο στὸ χέρι του καὶ νὰ ἐμφανισθεῖ μὲ ἀξιώσεις «καλλιτέχνη», βρίσκει ἀγέλες θεατῶν, ἀκροατῶν ἢ ἀναγνωστῶν νὰ τὸν προσέξουν, νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν καὶ—τὸ χειρότερο—νὰ τὸν ἀνεβάσουν στὸν ἔβδομο οὐρανὸ! Κ' αὐτὸ συμβαίνει προπαντὸς σὲ περιβλάζοντα ἐπαρχιώτικα—ὅπως τὸ δικό μας—ὅπου μὲς τοὺς θεόστραβους βασιλεύει ὁ στραβὸς καὶ στοὺς τυφλοὺς βασιλεύει ὁ μόνόφθαλμος.

Ἄλλὰ οἱ ἱερεμιάδες σὲ τίποτα δὲν ὠφελοῦν. Τότε μονάχα θᾶχαμε τὸ δικαίωμα νὰ μαστιγώνουμε τὴν κάθυστέρηση τοῦ ἐπαρχιώτικου αὐτοῦ κοινοῦ, ἂν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Τέχνης κάναμε τὸ καθῆκον μας ἀπέναντί του. Καὶ τὸ καθῆκον αὐτὸ δὲν τὸ ἐννοοῦμε ὡς Ἄρνηση, ἄγωνα ἄρνηση. Ἄλλὰ ὡς θετικὴ ἐνέργεια, ὡς θετικὴ καὶ φωτισμένη προσπάθεια, μεθοδική, συστηματικὴ κι' ὀργανωμένη, γιὰ τὸ ἀνέβασμα τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ, τόσο πού νὰ μπορεῖ νὰ ἐκτιμᾷ τίς ἀληθινὰς ἀξίες τοῦ πολιτισμοῦ καὶ νὰ συντρίβει μὲ τὸ ἠθικὸ του ὕψος τὸ κάθε ταπεινὸ, ἀνάξιο λόγου, συμβατικὸ καὶ κάλπικο. Ἔτσι, κι' ὁ ὄρος «καλλιτέχνης» θὰ ἀποκτήσῃ τὴν πραγματικὴν του ἕννοια, κ' οἱ χοῖροι θὰ καταδικασθοῦν νὰ ζοῦν στὸ βόρβορο ἀντὶ νὰ ὀργιάζουνε ἀσύδοτοι στὸν ἱερό ναὸ τῆς Τέχνης. «Μὴ ρίπτετε τοὺς μαργαρίτες στοὺς χοῖρους»!

Τότε ἀκριβῶς, θὰ γίνῃ συνείδηση σὲ ὅλους, ὅτι ἀληθινὸς καλλιτέχνης σημαίνει πάνω ἀπ' ὅλα δημιουργὸς. Μὲς τὸ δικό του τὸν τομέα, ὀφείλει νὰ παίρνῃ τὴν πρώτη ὕλη, πού χρειάζεται γιὰ τὴ δημιουργία του, καὶ νὰ τὴν πλάθῃ, νὰ τὴ διαπλάθῃ, νὰ τὴ μετουσῶνῃ καὶ νὰ τὴ ζωντανεύῃ, ἐναποθέτοντας σ' αὐτὴ ἓνα καινούργιο χαρακτηριστικὸ γνώρισμα: τὴν προσωπικὴ σφραγίδα του.

Τὸ ἴδιο θέμα ἐκτελεῖται ἀπὸ δυὸ ἢ περισσότερους ζωγράφους. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι διαφορετικόν. Ἄλλιότικα βλέπει καὶ αἰσθάνεται ὁ ἓνας κάποιο ἡλιοβασίλεμμα, ἄς ποῦμε. Ἄλλιότικα, ὁ δεύτερος. Καὶ ὅμως πρόκειται γιὰ τὸ ἴδιο θέμα. Κι' ὁ πίνακας τοὺς παρουσιάζει, φυσικά, μεγάλη ἢ μικρὴ διαφορά. Παρ' ὅλ' αὐτὰ, τόσο τὸ ἓνα ἔργο ὅσο καὶ τ' ἄλλο, εἶναι ἀξιόλογα, καὶ μὲς τα πλαίσια τῆς ἀληθινῆς Τέχνης. Πράγμα πού σημαίνει, πῶς ὁ κάθε καλλιτέχνης ἐργάστηκε μὲ τὸ δικό του τρόπο κι' ἀπέδωσε τὸ ἴδιο θέμα ἀνάλογα μὲ τὴν προσωπικὴν του αἰσθητικὴν του ἀντίληψη. Εἶναι, λοιπόν, κ' οἱ δυὸ δημιουργοί.

Τὸ ἴδιο θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε καὶ γιὰ τὸν καλλιτέχνη —μουσικόν, γιὰ τὸν καλλιτέχνη —γλύπτη, γιὰ τὸν καλλιτέχνη —λογογράφον, γιὰ τὸν καλλιτέχνη —ἠθοποιόν.

Μὰ πῶς παρτυσιάζεται ὡς δημιουργὸς ὁ ἠθοποιός; Εἶναι γνωστόν, πῶς τὸν ἴδιο ρόλο ἀλλιότικα τὸν ἐνσαρκώνει ὁ Α κα-

λός ήθοποιός και άλλιώτικα ο Β. Τόσο πού νά χωρίζει αρκετή απόσταση τίς δύο δημιουργίες. Μά είναι κ' οι δύο μέσα στο πνεύμα του έργου και του συγγραφέα. Μάλιστα, πολλές φορές, ο ρόλος αποδίδεται τόσο δημιουργικά, ώστε κι' ίδιος ο συγγραφέας αναγνωρίζει πώς ο έκτελεστής φώτισε και ένσάρκωσε τόν τύπο του έργου πολύ καλύτερα κι' άνωτερα άπ' ό,τι αυτός—ο συγγραφέας—τόν είχε φαντασθεί και προδιαγράψει.

Και κάτι άλλο: 'Υπάρχουν έργα, πού ως λογοτεχνήματα είναι άρτια. 'Αλλά για νά σταθούνε στη σκηνή, χρειάζονται τή δημιουργική συμβολή του ήθοποιού ή του σκηνοθέτη. 'Η άρχαία τραγωδία—για παράδειγμα—για νά συγκινήσει τό σύγχρονο κόσμο, έχει ανάγκη από πολλούς βοηθητικούς παραγοντες: 'Από τήν έμπνευσμένη υπόκριση, πού θά έμβαθύνει στο νόημα και τήν βαθύτερη ούσία του έργου δίνοντας ταυτόχρονα τόν τόνο του κλασσικού κειμένου· από τή δημιουργική σκηνογραφία και σκηνοθεσία, πού θά μεταφέρει τό θεατή στην άτμόσφαιρα εκείνου του καιρού· από τό συντονισμό όλων τών μερών και λεπτομεριών, ώστε νά συγκλίνουν όλα πρós τήν άρμονική διερμήνευση και έμφάνιση καταστάσεων ξένων πρós τό σημερινό άνθρωπο· κι' άκόμη, από τήν προεργασία, πού πρέπει νά γίνει για νά δοθεί αναλυτικά στο θεατή τό πνεύμα του έργου και προπαντός τό περιβάλλον, όπου κινείται και έκτυλίσσεται ή υπόθεση.

"Άλλο παράδειγμα: Τό 'Ίψενικό θέατρο. Σ' αδύνατους ώμους και χωρίς τή δημιουργική συμβολή τής ήθοποιίας και τής σκηνοθεσίας, απογυμνώνεται άπ' τό βάθος και τή σκηνική ιδιοτυπία του. Μπορεί νά καταντήσει άνιαρδó και στατικό—γιατί στηρίζεται άρκετά άπάνω στο διάλογο—τόσο πού ν' άπορεί ο θεατής γιατί ο 'Ίψεν θεωρείται ως ένας από τούς μεγαλύτερους θεατρικούς συγγραφείς.

Είναι, έπομένως, δημιουργός ο ήθοποιός, αν είναι άληθινός καλλιτέχνης. Και είναι καλλιτέχνης έπειδή δημιουργεί και έναποθέτει τήν προσωπική σφραγίδα του στο ρόλο πού αναλαμβάνει.

Στο άλλο μάθημα, θά προσπαθήσουμε νά άπαντήσουμε στο έρώτημα: Τι έφόδια πρέπει νά κατέχει ο ήθοποιός για νά είναι καλλιτέχνης—δημιουργός;

«Η ΕΚΔΙΚΗΣΗ ΕΝΟΣ ΠΑΤΕΡΑ»

Τό έργο, πού προβάλλεται τήν Κυριακή, 7 του Γενάρη, στο «Μαγικό Παλάτι», έχει μιá εξαιρετικά άγωνιώδη και πολύπλοκη υπόθεση, πού στρέφεται γύρω από τό δράμα ενός πατέρα άποφασισμένου νά κάνει και τή μεγαλύτερη θυσία για νά σώσει τό παιδί του. 'Ενώ είναι άθώος, όμολογεί πώς διέπραξε κάποιο έγκλημα.

Και είναι κρίσιμη ή θέση του γιατί πολλές ύποψίες τ' έπαραίνουν για άλλα έγκλήματα. Τό έργο διακρίνεται για τήν πρωτοτυπία και τή μεγάλη σκηνική του δράση,

Πρωταγωνιστούν: Λούις Στόν—Τόμ Μπράουν κ. άλλοι.

ΤΑΞΙΔΙ ΜΕΣ ΤΗΝ ΚΟΛΑΣΗ

ΠΑΡΙΣΙ - ΒΙΕΝΝΗ - ΒΕΡΟΛΙΝΟ - ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

[Ἡ φοιτήτρια Φατμὰ Τσουφίη, ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ἀφηγεῖται στὸ δημοσιογράφο Β. Γκράντ τὴν περιπέτεια τοῦ ταξιδιοῦ της, ἀπὸ τὸ Παρίσι σὰ Τουρκικὰ σύνορα, διὰ μέσου τῆς Εὐρώπης.]

Στὸ Παρίσι, εἶχαμε πιά συνειθίσει τις ἐκτελέσεις καὶ τις ἄλλες Γερμανικὲς θηριωδίες, ὅπως ἀκριβῶς εἶχαμε συνειθίσει καὶ μετὰ τις συγκρούσεις μεταξὺ τῶν Γαλλικῶν Ἀνταρτικῶν Ὀργανώσεων, τῶν Μακίς, καὶ τῶν Ναζικοφασιστικῶν στρατευμάτων. Δὲν θάπρεπε νὰ παραξενευτεῖς, ἂν συναντοῦσε σὲ κάποια γωνιά τοῦ δρόμου ἓνα ἀνθρώπινο κορμί διάτρητο ἀπὸ σφαῖρες.

Ὅσο γιὰ μᾶς, τοὺς ξένους φοιτητές, ἡ Γκεσταπό ἱκανοποιότανε μὲ τὸ νὰ μᾶς ἔχει πάντα περιορισμένους μέσα στὴν Πανεπιστημιακὴ περιφέρεια, χωρὶς καμμιά ἐπικοινωνία μετὰ τὸν ἔξω κόσμο. Κάποτε ὅμως, φτάσανε τὰ νέα πὼς οἱ Σύμμαχοι κάνανε ἀποβάσεις στὴ Νορμανδικὴ ἀκτὴ, πρᾶμα ποὺ ἔκαμε τοὺς Ναζί πιδ ἔνοχλητικούς καὶ ξεδιάντροπους. Ἡ Γκεσταπό μᾶς ἔκανε τώρα τακτικὲς ἐπισκέψεις κ' εἶχαμε κάθε λίγο καὶ λιγάκι νὰ δίνουμε λόγο γιὰ τὰ χαρτιά μας καὶ τὰ ταξιδιωτικὰ μας ἔγγραφα.

Ἀρχίσαμε κίόλας νὰ πλέκουμε ὄνειρα γιὰ τις χρυσὲς μέρες, ποὺ θὰ χαιρόμαστε σὲ λίγο μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ Παρισιοῦ, ὅταν ξαφνικὰ εἰδοποιηθήκαμε ἀπὸ τὴν Γκεσταπό, πὼς ἔπρεπε νὰ ἐγκαταλείψουμε ἀμέσως τὴν Πρωτεύουσα τῆς Γαλλίας. Εἶχαμε ἀνταλλαγῆ μετὰ μιὰν ομάδα Γερμανῶν ποὺ βρισκότανε στὴν Αἴγυπτο, κ' ἔτσι τὴν ἴδια μέρα φεύγαμε μακριὰ ἀπὸ τὸ Παρίσι, ποὺ τόσο ἀγαπήσαμε.

Ὁ πρῶτος σταθμὸς μας ἦτανε ἡ Βιέννη. Μόλις φτάσαμε, μᾶς ρίξανε σ' ἓνα Στρατόπεδο, κοντὰ στὸ σιδηροδρομικὸ σταθμὸ. Μέσα σ' αὐτὸν τὸν φριχτὸ τόπο, συναντήσαμε ἀνθρώπινες ψυχὲς ἀπ' ὅλη τὴν Εὐρώπη. Μιὰ Σπανιόλα γυναικοῦλα, μετὰ τὸν πόνο καὶ τὴν ἀπελπισία ζωγραφισμένα στὸ χλωμὸ της πρόσωπο, βρισκότανε ἐκεῖ ξεχασμένη γιὰ μῆνες. Ἄν κάποιος ἔχει τὴ σκληρὴ τύχη νὰ χάσει τὸ διαβατήριό του εἴτε μέσα στὴν σύγχυση τῶν βομβαρδισμῶν, εἴτε ἀπο ἀπροσεξία, θὰ βρεθεῖ πεταγμένος μέσα σὲ τέτλια στρατόπεδα, ἀπ' ὅπου δὲν πρόκειται νὰ βγεῖ γρήγορα, ἐκτὸς ἂν πεθάνει ἢ δραπέτεύσει.

Ἡ Βιέννη εἶναι στολισμένη μὲ τὴν ἥσυχη ὠμορφίαν τῶν Βερσαλλιῶν. Μικρὸ μονάχα μέρος τῆς πόλης δοκίμασε τὸ βάρος τῶν Συμμαχικῶν βομβαρδισμῶν. Μ' αὐτὸ δὲν θέλουμε νὰ ποῦμε πῶς οἱ Βιεννέζοι δὲν γεύονται καθημερινὰ τοὺς τρόμους καὶ τὶς πίκρες τοῦ πολέμου. Σὲ κάθε βῆμα συναντᾷς ἀνθρώπους δίχως χέρια καὶ πόδια, ποὺ τᾶχασαν σὲ κάποιον μακρυνὸ πολεμικὸ πεδίο, Μικρὰ παιδάκια, ποὺ ἔχασαν τὸ φῶς τοὺς μέσα στοὺς βομβαρδισμοὺς κάθονται κάτω ἀπο τὰ φθινοπωρινὰ δέντρα, στὰ ὠμορφα Βιεννέζικα πάρκα κι' ἀκοῦνε τὶς δασκάλες τοὺς νὰ τοὺς μιλᾶνε γιὰ διάφορα θέματα.

Οἱ περίφημες ὀρχηστρες τῆς Βιέννης μαγεύουν καὶ σήμερα ἀκόμα τὴν ἀκοήν. Ἄλλ' οἱ ἐκτελεστές τοὺς ἀποτελοῦνται μόνο ἀπὸ γηρασμένες καλλιτέχνιδες. Στους ἤχους τῶν βάλς κανένας δὲν κινεῖται νὰ χορέψει, ἐνῶ ἄλλοτε χαρούμενα ζευγάρια στροβιλιζόντουσαν μέσα στίς θεσπέσιες Βιεννέζικες σάλες. Φοβισμένοι Βιεννέζοι μοῦ ψιθύρισαν στ' αὐτὶ πῶς ὀλόκληρες Αὐστριακὲς Μεραρχίες ξεπαστρεύτηκαν μέσα στὴ θυελλώδη προέλαση τοῦ Σοβιετικοῦ στρατοῦ.

Ἄν ἡ Βιέννη εἶναι μιὰ πόλη γεμάτη ἀνάπηρες καὶ κακορίζικες ὑπάρξεις, τὸ Βερολίνο δίχως ἄλλο εἶναι κάτι πολὺ χειρότερο. Ἐρείπια καὶ χαλάσματα παντοῦ. Στὸ δρόμο, καμιὰ ἀνθρώπινη ψυχὴ δὲν σύρει τὰ κουρασμένα βήματά της. Προσπαθώντας νάνακαλύψουμε κανένα ξενοδοχεῖο γύρω ἀπο τὸ σταθμὸ Friedrichstrasse σκοντάφταμε παντοῦ ἀπάνω σὲ χλωμὰ φαντάσματα, ἄντρες καὶ γυναῖκες, ποὺ κατευθύνονταν ἢ βγαίνανε ἀπο τὰ ὑπόγεια ἐργοστάσια τοῦ Βερολίνου. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἦσαν ξένοι ἐργάτες, ἀπ' ὅλη τὴν Εὐρώπη, ἄνθρωποι ποὺ τοὺς ξερίζωσαν ἀπο τὰ σπίτια τοὺς καὶ τοὺς φέρανε ἐδῶ σὲ μεγάλες ἀγέλες—σὺν ἀγελες ἀπο κτήνη—οἱ Γερμανοφασίστες κατακτητὲς.

Ἡ πρώτη ἐπιδρομὴ, ποὺ ζήσαμε, στὴ Γερμανικὴ Πρωτεύουσα, θὰ μᾶς παραμείνει ἀξέχαστη. Θᾶταν περίπου μιὰ μετὰ τὰ μεσάνυχτα ὅταν τὰ μεγάφωνα ἄρχισαν νὰ κραυγάζουν «Actung! Actung! Berlin! Ἐπιδρομικὰ ἀεροπλάνα πλησιάζουν!...

Ὁ πιο ξακουστός καὶ χαριτωμένος δρόμος τοῦ Βερολίνου, ὁ «Unter den Linden», μοιάζει τώρα μὲ ἓνα τσαλαπατημένο πεδίο μάχης. Οἱ δεινροστοιχίες εἶναι κουρεμένες ἀπ' τὶς βόμβες, σὺν ἄνοστες κοκότες. Ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὑπάρχουνε τεράστια κενά: οἱ θέσεις ὅπου κάποτε βρισκόντουσαν ἐπιβλητικὰ μέγαρα. Βλέπογτάς τα ἔχεις τὴν ἐντύπωση πῶς εἶναι σάπια σαγόνια γέρου ποὺ ἔχασε τὰ δόντια του. Το μόνο ποὺ μένει ἀνέγκιχτο, εἶναι τὸ «Brandenburger Tor», ἓνα μνημεῖο ποῦναι σὺν στο Παρίσι ἢ «Ἀψίδα τοῦ Θριάμβου». Νομίζεις πῶς οἱ ἀεροπόροι τῶν Συμμαχικῶν βομβαρδιστικῶν ἔχουνε διαταγὴ νὰ τοῦ χάρισουν τὴ ζωὴ μόνο καὶ μόνο λιὰ νὰ ὑποδεχτεῖ αὐριο τὶς Στρα-

τιές τῆς Ἐλευθερίας, σὰ θὰ μποῦνε θριαμβευτικά στο Βερολνο.

Ἐπιτέλους, ἔφθασε ἡ διαταγὴ ν' ἀναχωρήσουμε γιὰ τὴν Τουρκικὴ μεθόριο, περνώντας ἀναγκαστικά ἀπ' τὴ Γιουγκοσλαβία καὶ τὴ Βουλγαρία. Ἡ συγκίνησή μας, σὰ φτάσαμε στὰ Γιουγκοσλαβικά σύνορα, ἦταν μεγάλη. Τὸ τραῖνο μας διαδέχτηκε μιὰ θωρακισμένη ἀμαξοστοιχία κατάμεστη ἀπο Γερμανικά στρατεύματα μ' ἑλαφρο πυροβολεῖο καὶ μυδραλλιοβόλα.

Μόλις ἔπεσε τὸ σκοτάδι κ' ἐπρόκειτο νὰ ξεκινήσουμε, ὁ ἐπικεφαλῆς Γερμανοῦ ἀξιωματικοῦ μᾶς προειδοποίησε γιὰ χιλιάδες ἀπρόοπτα. «Ἀπαγορεύεται τὸ κάπνισμα», μᾶς ἔτόνισε. «Οἱ κόκκινοι ληστές (!) τῆς Γιουγκοσλαβίας εἶναι τρομεροὶ σ' αὐτοὺς τοὺς τόπους.» Τὰ θωρακισμένα βαγόνια ξεκίνησαν κιόλας, ὅταν τὸ τουφεκίδι ἄρχισε ν' ἀναστατώνει τὴν νύχτα. Κρυφοκοιτάζοντας μὲς ἀπ' τὸ σιδερένιο κλουβὶ μου, ἔβλεπα τὶς σφαῖρες νὰ παιγνιδίζουν μέσα στο βαθὺ σκοτάδι, διαγράφοντας κύκλους στον ἀέρα, καὶ πέρα μακριά, στὴν κορφή ἑνός βουνοῦ, μιὰ μεγάλη πυρκαϊὰ σὲ σχῆμα ἑνός τεράστιου «Τ» διακήρυτε πὼς οἱ ἀντάρτες φρουροῦσαν τὴ χώρα τοῦ Στρατάρχη Τίτο. («Τ», τὸ πρῶτο γράμμα τῆς λέξης «Τίτο»). Εἶναι τρομεροὶ διαβόλοι, αὐτοὶ οἱ ληστοσυμμοριῖτες» ψιθύρισε δίπλα μου ἕνας Γερμανοὺς Ταγματάρχης. «Εἶναι χειρότεροι κι' ἀπ' αὐτοὺς τοὺς Ρώσους. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶραι κανενας πότε θὰ βρεθοῦνε μπροστὰ του», παραπονοῦνταν....

Ὅταν φθάσαμε στὴ Σόφια, ἡ Βουλγαρία εἶχε κιόλας κηρύξει τὸν πόλεμο ἐναντίον τῆς Γερμανίας. Σοβιετικὲς σημαῖες κυμάτιζαν παντοῦ. Ὁ κόσμος γλεντοῦσε καὶ χαιρόταν. Ὁ καθένας πού μᾶς πλησίαζε, φώναζε ὑστερικά: «Γερμανοὶ κακοί, Ρώσοι πολὺ καλοὶ !...»

...Σὲ λίγες μέρες φεύγαμε γιὰ τὸ Κάιρο....

(Μετάφ.) ΑΝΤΡΕΑΣ ΓΑΒΡΗΣ

«ΟΤΑΝ ΔΥΟ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΥΝΑΝΤΩΝΤΑΙ»

Ἐνα ἀπὸ τὰ πιὸ ρεαλιστικά καὶ καλὰ ψυχολογημένα κοινωνικά φιλμ—τὸ «Ὅταν δυὸ γυναῖκες συναντῶνται»—προβάλλεται στὸ Θέατρο Παπαδοπούλου τὴν Κυριακὴ, 7 τοῦ Γεννάρη, μὲ πρωταγωνιστὲς τοὺς: Τζὸν Κράουφορντ, Κρήρα Γκάρσον, Ρόμπερτ Τέϋλον κ.ἄ. Μεγάλες αἰσθηματικὲς συγκρούσεις καὶ δραματικὰ ἐπεισόδια, ἀνώτερα αἰσθήματα καὶ ψυχικὲς τρικυμίες, κρατοῦνε ἀδιάπτωτο τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ θεατῆ, ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος. Τόσον ἡρῶνισα δσο καὶ ἡ σκηνοθεσία τὸ πλουτίζουν, ἐπίσης, μὲ νέα

Τύποις «ΖΑΒΑΛΛΗ»—Λευκ...

32

Κ. Α. Διαμαντῶν
Καθηγ. Παιδ. Γυμν.
Ἐνκαυτ.

